

**T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI**

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

***YAZILIYA HAZIRLANIYORUM
1.DÖNEM 2.YAZILI***

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcük ve kavramlarla tamamlayınız.

Eski Türkçeden sonra başlayan ----- devri, Türklerin yeni yazı dillerini meydana getirdikleri bir dönemdir.

Türk edebiyatı ----- , -----
ve ----- olmak üzere üç ana döneme ayrılır.

Sözlü Edebiyat Dönemi'nde şiirler; -----, kam, -----, ----- adı verilen kişilerce ----- adı verilen av törenlerinde, ----- adı verilen ölüm törenlerinde ve ----- denilen ziyafetlerde bir çeşit telli saz olan ----- dile getirilmiştir.

Genellikle aşk, tabiat, güzellik konularının işlendiği -----; dörtlükler hâlinde, 7'li, 8'li veya 11'li ----- ölçüsüyle ve yarım kafiye kullanılarak oluşturulmuştur.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcük ve kavramlarla tamamlayınız.

Lirik bir söyleyişin esas olduğu koşuklar bu özelliği dolayısıyla halk edebiyatındaki ----- ve divan edebiyatındaki ----- benzetilebilir.

Kutadgu Bilig’te Kün Togdı (Hükümdar) -----, Ay Toldı (Vezir) -----, Ögdülmiş (Vezirin oğlu) -----, Odgurmış (Vezirin kardeşi) ise ----- temsil eder.

Tarih öncesi dönemlerle ilgili tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanların yaşamlarını ve serüvenlerini anlatan, bir toplumun inançlarını, duygularını, eğilimlerini yansıtan ürünlere -----; bunları bir bütün olarak ele alıp sistemli bir şekilde inceleyen bilim dalına ----- adı verilir.

Destanlar, oluşumları bakımından ----- ve ----- destan olmak üzere ikiye ayrılır.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcük ve kavramlarla tamamlayınız.

Tasavvufu uğraşan, tasavvuf ehli kişiler için ----- ve ----- kelimeleri kullanılmaktadır.

-----; mutasavvıf şairler tarafından dinî konularda, Allah'ı övmek ve Allah'a yalvarmak amacıyla oluşturulan, kendine özgü bir ----- söylenen şiirlerdir.

Dinî-tasavvufi halk şiirinde Allah'tan gelip Allah'a dönmeyi konu edinenler -----, tarikata yeni giren birisine tarikat adabını öğretmek amacıyla kaleme alınanlar -----, bir düşünce veya duyguyu iğneleyici ve alaycı bir dille söz eder gibi yazılanlar ----- olarak adlandırılmaktadır.

Aşağıda verilen metinler İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı ürünlerinden hangilerine örnektir?

I. Kar buz kamug erüşdi
Taglar suvı akışdı
Kökşin bulıt örüşdi
Kayguk bolup ügrişür

II. Ulşıp eren börleyü
Yırtıp yaka orlayu
Sıkııp üni yurlayu
Sıgtap közi örtülür

III. Avcı nice al bilse adığ anca yol bilir.

Verilen açıklamalarla eser ve sanatçıları eşleştiriniz.

1

Geçiş Dönemi'nin edebî eser niteliği taşıyan ilk örneğidir.

2

Eser, Hakaniye lehçesiyle Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılmıştır.

3

Eser, tasavvufu yaymak amacıyla yazılmıştır.

4

Eserde halk dilinde yer alan kelimeler, deyimler, atasözleri ve şiir örnekleri bulunmaktadır.

5

Dinî-tasavvufi şiirin kurucusudur.

6

Türkçenin bilinen ilk sözlüğü, ilk dil bilgisi kitabını yazan kişidir.

Hoca Ahmet Yesevi

Kutadgu Bilig

Atabetü'l-Hakayık

Divân-ı Hikmet

Kaşgarlı Mahmut

Divânu Lugati't-Türk

Aşağıda açıklamaları verilen Geçiş Dönemi eserlerini uygun yerlere yazınız.

Eserde “bir yaşantı veya davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme” anlamına gelen alegoriler yer almaktadır. Bu yönüyle eser alegorik bir mesnevi örneğidir.

Eserde hikmet adıyla anılan dörtlükler yer almaktadır.

İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatının, İslam inançlarını telkin eden ilk eseri olması yönüyle önemli bir yere sahiptir.

Eserde Türkçe kelimelerin Arapça karşılıkları verilmiştir.

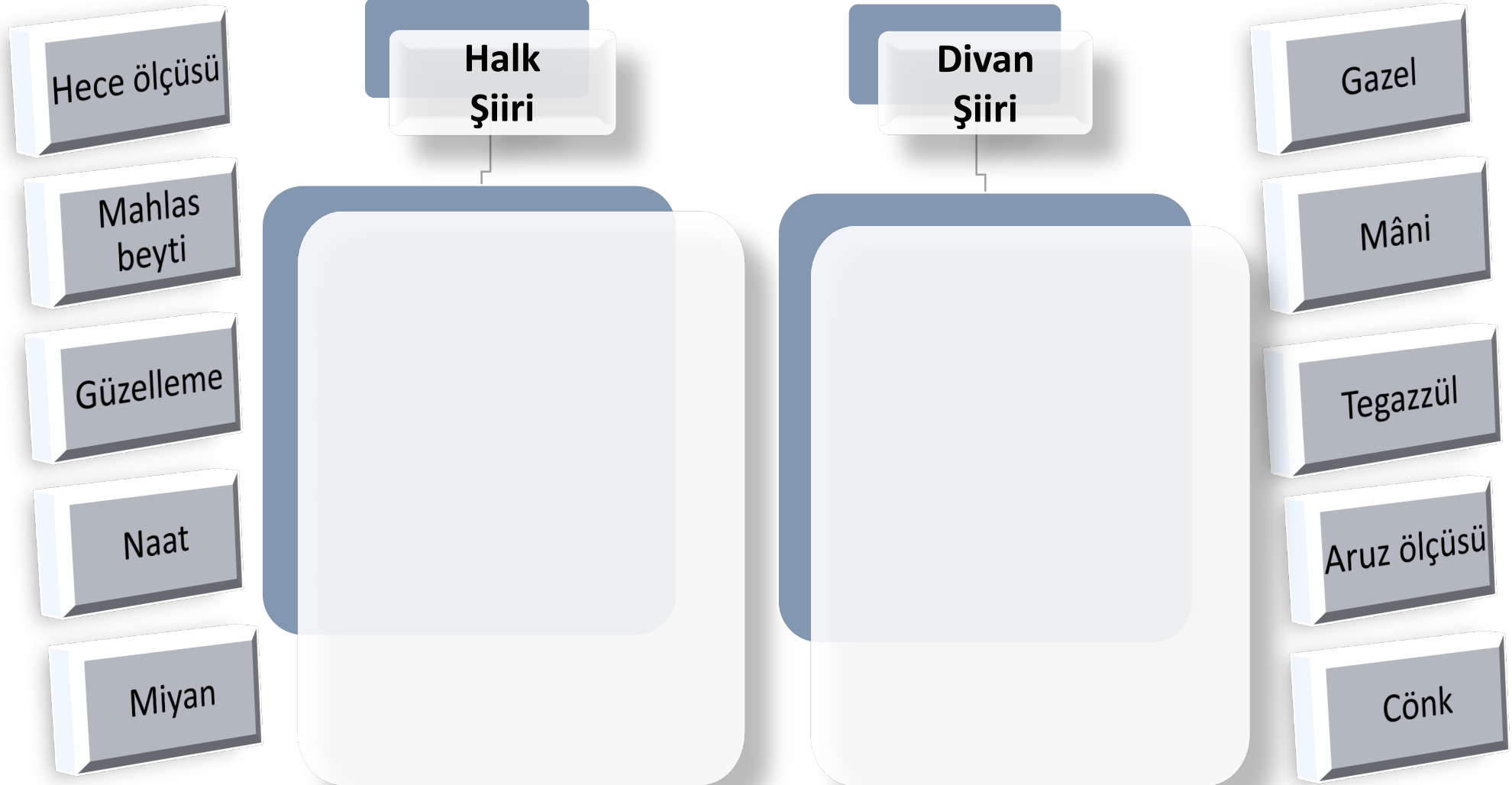

Aşağıda halk şiiri nazım biçimleri ve nazım türlerini gösteren tabloda boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

Halk şiiri ve divan şiiri ile ilgili verilen kavramları tablo başlıklarına uygun yerleştiriniz.

Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız.

Hazreti Ali çevresinde teşekkül eden cenknâmeler, XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu sahasında tercüme, telif ve adapte yoluyla işlenmiştir. ( )

Dede Korkut Hikâyeleri'nde olaylar ve tasvirler nesirle; karşılıklı konuşmalar, duygu ve düşünceler nazımla dile getirilir. ( )

Halkın ortak malı olan halk hikâyeleri, göçebe hayattan yerleşik hayata geçişin ilk ürünleridir. ( )

Halk hikâyelerinde olaylar nazımla, duygular nesirle anlatılmıştır. ( )

Mesnevilerin ilk iki beyti kendi arasında kafiyevidir. ( )

Divan edebiyatında Şeyhi'nin *Harname*, Ahmedi'nin *İskendername*, Gülşehri'nin *Mantıku't-Tayr* adlı eserleri mesnevi şeklinde yazılmış belli başlı eserlerdir. ( )

Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız.

Kavuştak, türkünün asıl sözlerinin yer aldığı bölümdür. ( )

Sevgili, güzellik, doğa gibi bireysel temaları işleyen koşmalara güzelleme denir. ( )

Destanlar, genellikle 11’li hece ölçüsüyle, dörtlükler hâlinde (Dörtlüklerde sayı sınırlaması yoktur.) oluşturulur ve destanlarda savaş, yangın, sel, deprem gibi toplumu ilgilendiren önemli olayların yanında ünlü kişilerin maceraları da ele alınır. ( )

Gazelin ilk beytine makta, son beytine matla adı verilmektedir. ( )

Cenknâmeler, kahramanlık konusunu işleyen, dine dayalı destansı hikâyeler içerisinde yer alır. ( )

Ahmet Mithat Efendi’nin *Letâif-i Rivâyât* adlı eserler serisindeki hikâyeler, Türk edebiyatındaki Batılı anlamda ilk hikâye örnekleridir. ( )

Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız.

Allah’a yalvarıp yakarmayı konu edinen kasidelere münacaat denir. ( )

Rubailer; aaxa şeklinde kafiyeleşen, tek dörtlükten oluşan ve Türklerin divan şiirine kazandırdığı nazım biçimidir. ( )

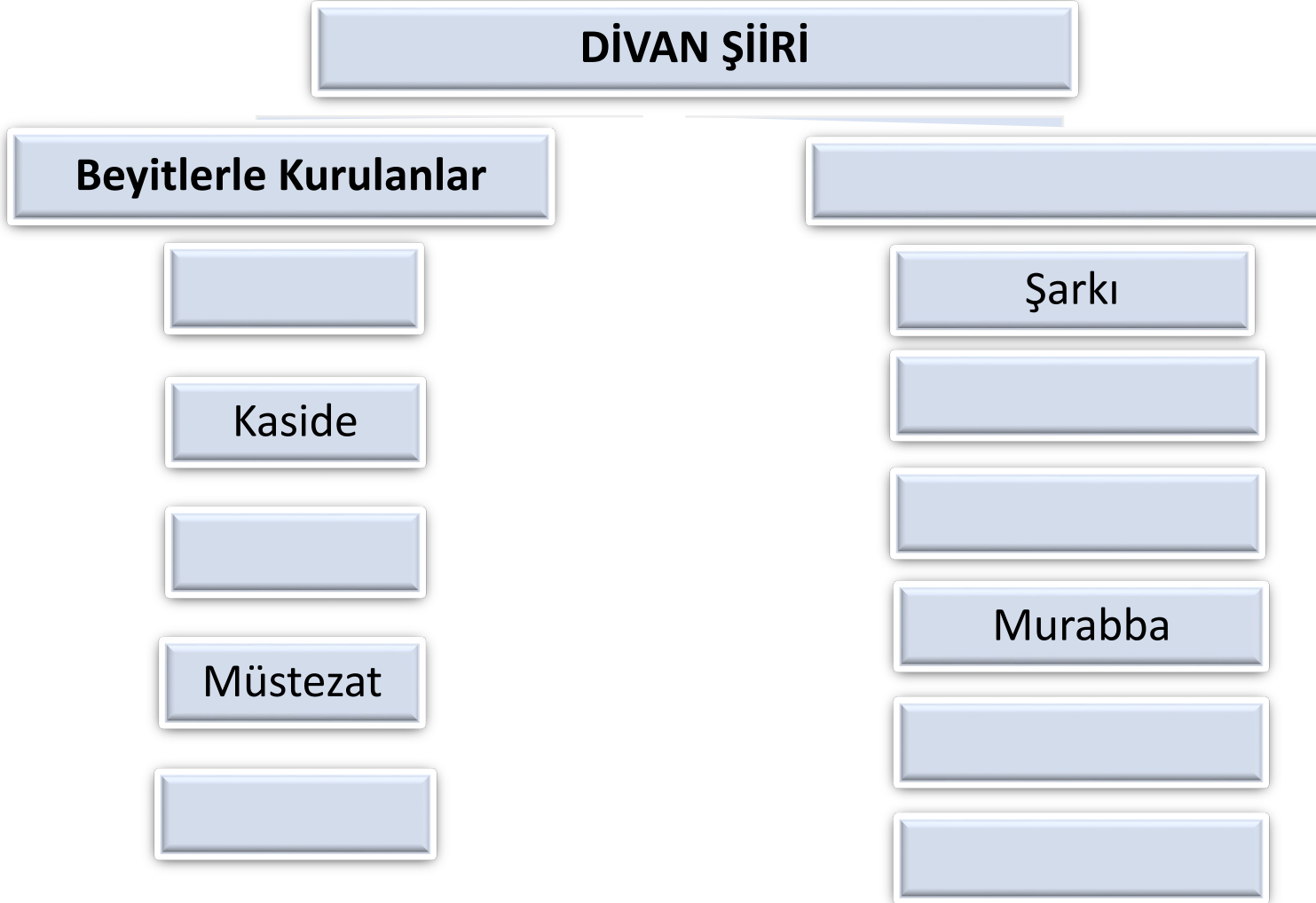
Şekil özellikleri bakımından terkiibentlere benzeyen terciibentler, her bendin sonundaki vasıta beytinin tekrarlanması yönüyle terkiibentlerden ayrılır. ( )

Ahlâkla ilgili öğütler veren, özdeyiş niteliğindeki sözlerin ağır bastığı gazeller rindane gazel olarak adlandırılır. ( )

Nedim, mahallîleşme akımının Türk edebiyatındaki en önemli ismi olarak anılır. ( )

Kasidenin yazılma nedeni olan övgünün yer aldığı bölüm nesib adını alır. ( )

Aşağıda divan şiiri nazım biçimlerini gösteren tabloda boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

Aşağıda örnekleri verilen mânilerin çeşitlerini uygun yerlere yazınız.

İlkbahara yaz derler
Şirin söze naz derler
Kime derdim söylesem
Bu dert sana az derler
Kendin ettin kendine
Yana yana gez derler

Kuleden
Ses geliyor kuleden
O kaş o göz değil mi
Beni sana kul eden

Almadan
Kokun aldım almadan
Bir de yüzün göreyim
Tanrı canım almadan

Kalenin ardı tandır
Yandır Allah'ım yandır
Beni güvercin eyle
Yâr bahçesine kondur

Aşağıdaki şiiri, verilen özelliklere göre inceleyiniz.

Sevdiğim cânım yolunda hâke yeksân olduğum
İyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum
Ey benim aşkında bülbül gibi nâlân olduğum
İyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

Cümle yârân sana uşşâk olduğun bilmez misin
Cümlelerin tâkatları tâk olduğun bilmez misin
Şimdi âlem sana müştâk olduğun bilmez misin
İyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

Tema:

Ölçü:

Nazım birimi:

Nazım biçimi:

Gelenek:

Kafiye düzeni:

Kafiye çeşidi:

Aşağıda verilen şiirlerin hangi nazım şekillerine örnek olduğunu gerekçeler belirterek yanlarına yazınız?

Edrine şehri mi bu yâ gülşen-i Me'vâ mıdır?
Anda kasr-ı pâdişâhî cennet-i a'lâ mıdır?

Beyt-i Ma'mûr-ı felek mi ol fezâda ol sarây
Yâ zemîni cennet olmuş Kâ'be-yi ulyâ mıdır?

Köroğlu düşer mi yine şânından
Ayırır çoğunu er meydanından
Kır at köpüğünden düşman kanından
Çevrem dolup şalvar ıslanmalıdır

Bu Kaygusuz Abdal'a
Âşık demen dünyada
Nakş ü suret gezetir
Maksudu nakkaş değil

Aşağıda konusuna göre kasideler ve kasidenin bölümleri ile ilgili verilen kavramları tablo başlıklarına uygun yerleştiriniz.

Aşağıda verilen mısralarda hangi söz sanatları yapılmıştır? Yanlarına yazınız?

Aşkın şarabından içem
Mecnûn olup dağa düşem
Sensin dün ü gün endîşem
Bana seni gerek seni

Gül-i ruhsârına karşı gözümde kanlı akar su
Habîbim fasl-ı güldür bu ahar sular bulanmaz mı

Gemi geldi durdu mu
İskeleye vurdu mu
Söyle ey seher yeli
Yâr halimi sordu mu

Aşağıdaki cümlelerde yazımı yanlış sözcükleri bulup sözcüklerin doğru biçimini yazınız.

- Ateşböcekleri, gecemizi aydınlatan yıldızlar gibi parılparıl parlar.
- Semiz otu, maydonoz, kıvırcık ve dere otuyla güzel bir salata yapalım.
- Bu gün seninle bir konu da işbirliği yapmalıyız.
- Yeraltı kaynaklarımızı giderek azaltmıyormuyuz?
- Anadilimiz hakkında yazılan kitabın önsözünde yeralan bir cümle çok ilginçti.
- Ahmet Dayımlara gittiğimiz de evlerindeki yeniliği farkettim.
- 14 mart tıp bayramı tüm Doktor ve hemşirelere kutlu olsun.
- AFAD'nin tüm çalışanları büyük bir fedakarlık gösterdi.

Aşağıdaki parçada geçen fiilimsileri bulup fiilimsilerin çeşitlerini yazınız.

Akşamın karanlık yüzü kendini göstermeye başlamıştı artık. Yolcu bekleyen ailelerin şen konuşması da yoktu artık. Sessizliğin hâkimiyeti başlamıştı bu küçük limanda tabii benim de esaretim. Sadece limanda birkaç gemi ve ben kalmıştık. Ben de evin dönüş yolunu tutmaya hazırlanırken bir vapur düdüğünün cılız sesi beni geriye döndürdü. Akşamın geç saatlerine kadar beklerdim hep, tam umudumu yitirmişken geldi. Yaklaşan vapur beni çocukluk günlerime doğru götürdü. Vapur yaklaştıkça ben daha da çocuk oluyordum.

Aşağıdaki parçada yay ayraçla ( ) gösterilen yerlere uygun noktalama işaretlerini getiriniz.

Hızır ile İlyas ( ) ikisi bir anadan doğma ve babadan olma kardeşirler ( ) Bu iki kardeş, bir gün babalarına şöyle derler ( )

( ) Duyduğumuza göre Ab-ı Hayat Suyu varmış ( ) Bu sudan içenler hiç ölmezlermiş ( )

Acaba bu su nerededir ( )

Babaları ( ) bu soru üzerine onlara şöyle cevap verir ( )

( ) Evlatlarım ( ) Önce birer tane balık tutacaksınız ( ) Bu balıktan tavaya koyup tek tarafını kızartacaksınız ( )

Sonra tavayla birlikte bu suyu aramaya çıkacaksınız ( ) Suyu bulduğunuz zaman tavada kızarttığınız balıklar canlanacak ve suya atlayacaktır ( ) İşte bu ( ) Ab-ı Hayat Suyu ( ) dur.

Aşağıdaki metinde yer alan noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarını yazınız.

Söke için milyoner yatağı demişlerdi, zengin toprak sahipleri her İstanbul'a gelişlerinde bir Cadillac satın alırlarmış. Bunu duyunca Söke'yi oteli, lokantası, bakkalı, dükkânı olan bir yer sandım. Amma da yanılmışım! Söke'ye geldik ki yamru yumru sokaklarında traktör dolaşıyor, palas adını taşıyan iki oteli ve dört tane de sineması var. Birinde "Moby Dick" (Beyaz Balina) filmi oynuyordu. Gidelim dedik. Açık havada güzel bir sinema, panoramik perdesi var, ses tertibatı iyi.

Aşağıdaki metinde yer alan isim tamlamalarını bulup tamlamaların çeşitlerini yazınız.

Destan devri edebiyatında şiir sazla söylenir. Henüz yazı yokken yüzyıllarca, sazla

ve sözle söylenen bu şiir, Türk tarihinde bir sözlü edebiyat geleneği kurmuştur.

Sözlü edebiyat geleneği o kadar köklüdür ki asırlarca taşlara kazınan yazılar,

İslamiyet'ten sonra aydınların yazdığı kütüphaneler dolusu yazmalar, şiir divanları,

halk şiirinin geçirildiği cönkler, nihayet Türk topraklarında matbaanın gelişmesi;

özellikle halk arasında sazlarla dile getirilen bu sözlü geleneği durduramamıştır.

Belki rüyalarıdır bu taze açmış güller

I

Bu yumuşak aydınlık dalların tepesinde

II

III

Bitmeyen aşk türküsü kumruların sesinde

IV

Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya siner

V

Bu dizelerde numaralanmış bölümlerin hangileri isim tamlamasıdır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) III, IV ve V

Cevapları Ortaöğretim Genel Müdürlüğü resmi Youtube kanalında bulunan "Yazılıya Hazırlanıyorum" videolarından izleyebilirsiniz.